

De Coronacrisis en de preventiepiramide: een herstelgericht perspectief

[Johan Deklerck](#)

Covid19, een zwaard van Damocles

De Coronacrisis grijpt hard in ons leven. Hoewel de acute crisis stilaan wegebt, heeft het levensbedreigende Covid19 virus ons toch collectief gelittekend en kleurt het ook onze toekomst. Niet iedereen is even kwetsbaar, maar iedereen heeft wel ergens een kwetsbare geliefde, een opa, oma of lievelingstante, iemand met kanker of een ziekte waardoor het virus levensbedreigend is. Dus hebben we ons in de voorbije tijd teruggetrokken in onze eigen kleine bubbel, netjes afgezonderd van andere bubbels, met boven ons een zwaard van Damocles, een permanente bedreiging die steeds onverwacht kan toeslaan. De onzichtbare, overal aanwezige en nooit wijkende vijand betekent een zware mentale belasting voor ons psychisch welzijn. Het gedwongen isolement zonder enig direct contact buiten onze kring, zet ook zware druk op ons sociaal leven. Het sociale weefsel wordt gefragmenteerd en herleid tot de kleine kring waarmee we mogen omgaan zonder mondkap, zonder de microfoon en camera van een ons digitaal scherm. Het coronavirus hakt diep in op ons spontane levensgeluk.

Omdat ons leven sterk geregeerd wordt door expertencommissies die gericht zijn op het beheersen van het gevaar vanuit het perspectief van de permanente risicodreiging, sijn pelen gevaar en angst diep onze woon- en slaapkamermuren binnen, en kleuren ze ons intieme leven. Een samenleving, geregeerd door dreiging en angst, is niet waar een mens recht op heeft en niet wat we onszelf toewensen. Mensen hebben nood aan nabijheid, aan de rijkdom van relaties in al de zintuigelijke dimensies, een handdruk, een knuffel, een omarming die troost, aan elkaar in de ogen kijken zonder laptop- of smartphonelens. Mensen willen een leven dat geleefd en gevierd mag worden, willen uitbundigheid, de ongedwongen vreugde van het samenzijn. Nu worden het samen leven en menselijke ontmoeting tot een gigantisch probleem herleid, waarvan we allen deel zijn en waar niet in het minst de meest kwetsbaren het meest onder lijden, de ouderen, jongeren en kinderen met een problematische thuis, ziekenhuispatiënten en instellingsbewoners.

Covid19 en een herstelgerichte cultuur

Deze maatschappelijke situatie staat haaks op een herstelgerichte cultuur, waar per definitie een cultuur van menselijke relaties en ontmoeting centraal staan, ook waar dit erg moeilijk of bijna

ondenkbaar lijkt, zoals dader-slachtofferbemiddeling bij ernstig geweld, herstelarbeid in oorlogsconflicten, een herstelgerichte groepsbemiddeling bij pesten op school. Een cultuur van ontmoeting botst met het isolement en de relationele dreiging door het coronavirus en het hiermee samenhangend expertenbeleid, dat het gevecht aangaat met een vijand waarmee überhaupt geen dialoog mogelijk lijkt.

Het coronavirus en de aanpak ervan *verstoort niet alleen een cultuur van ontmoeting*, maar *voegt er een permanente angstdreiging aan toe*. Ook dit botst met een herstelgerichte cultuur. Het herstelgerichte verlangen wil net een samenleven waar angst en agressie minder gedijen door dialoog en herstel en het versterken van de structurele voorwaarden hiervoor.

Hier komt de 'preventiepiramide' op de proppen. De preventiepiramide is een wetenschappelijk instrument voor een integrale en positieve preventie van criminaliteit, dat net de eenzijdige insteek van onveiligheid wil vermijden. Ik ontwikkelde het in mijn doctoraatsonderzoek (2005). Het was het tijdsmoment van de opkomst van de veiligheidsstaat en hiermee samenhangend het toenemende collectieve gevoel van een onveiligheid en angst. Deze maatschappelijke ontwikkeling werd iets later nog versterkt door de groeiende angst voor terrorisme, de "invasie" van politieke vluchtelingen en de ecologische dreiging. Onderliggend gaat het om een algemeen maatschappelijk onbehagen, een crisisgevoel door de langzame teloorgang van de welvaartssamenleving.

Zulke samenlevingen lopen het risico zich eenzijdig te focussen op het bestrijden van criminaliteit, terrorisme, een of andere vijand. Ze wapenen zich, bv. door meer controle, camera's, politiebewaking, het inschakelen van security diensten, militairen op straat (zoals bij terroristische aanvallen), deuren op slot, allerlei vormen van toegangscontrole, en andere vormen van probleemgerichte preventie. Het problematische mensbeeld dat zich zo nestelt in de maatschappelijke structuren is een sluipend gif. Het staat het positieve, ongedwongen gewone leven in de weg. Het coronavirus is nu een extra vijand, die het existentieel onbehagen versterkt. Dominante vijanden kunnen gezinnen, organisaties, een samenleving meezuigen in de probleemsfeer, zelfs in die mate dat het collectieve welbevinden hierin meegesleurd wordt en het welbevinden uit het oog verloren wordt. Het gaat om de spanningslijn 'probleemgerichtheid-welzijnsgerichtheid'. De preventiepiramide is opgebouwd vanuit deze spanningslijn.

De spanningslijn "probleemgericht – welzijnsgericht"

De spanningslijn 'probleemgericht-welzijnsgericht' is zeer fundamenteel. Ze verschijnt bij criminaliteit of ernstigere maatschappelijke problemen. Van problemen gaat een erg grote kracht uit. Ze sleuren ons emotioneel mee en kunnen alles overheersen. Ze nemen dan groepen (bv. pesten in een klas), omgevingen (bv. radicalisering in een wijk) en zelfs samenlevingen (bv. een aanslag, een gruwelijke moordzaak) volledig in de ban. Dit leidt op zijn beurt tot polarisering en conflicterende standpunten tussen een probleemgerichte en een welzijnsgerichte aanpak. Hierbij

wint vaak het probleemgerichte, zelfs in die mate dat een samenleving er zich gaat rond organiseren.

Momenteel neemt Covid19 ons collectief in de ban tot in de diepste uithoeken van ons leven. Dit gaat niet alleen over hoe we rechtstreeks met het probleem omgaan, maar ook hoe we tegen de bredere werkelijkheid aankijken vanuit dat ene, overheersende probleem. In de ban van Covid19, ziet heel ons leven er plots anders uit tot in zijn kleinste details. We herinterpreteren de voorbije tijd, bekijken onze relaties, ons werk, onze familie, vrienden plots vanuit die ene Covid-bril. Onze emoties worden gekleurd door het risico op besmetting. We richten ons leven tot in zijn kleinste details in rond dit ene probleem. Het gevaar, de 'vijand' die ons ieder moment kan overvallen, ligt overal op de loer. Sommigen durven niet meer buiten, openen hun ramen niet meer, sluiten hun kinderen op, ook waar dit niet hoeft. We zien plots overal risico's of dreiging, hebben bredere gevoelens van onbehagen of wantrouwen.

De collectieve dynamiek van angst en onveiligheid, het overgeleverd zijn, legt onze hoop in de handen van experts en politici die ons de weg moeten wijzen om zonder kleerscheuren uit dit probleumlabyrint te raken. Omdat dit beleid zich op het coronaprobleem richt, wordt dit een alom overheersend thema in beslissingen, de media, de commentaren van specialisten, ons dagelijkse leven. Niet alleen de kans op slachtofferschap, en dus onze waarneming of onze *analyse* worden zo probleemgericht, maar ook – en dit is cruciaal – ook onze *antwoorden*. Een ernstig probleem, zoals pesten, agressie, geweld, en nu Covid19, heeft zoveel kracht dat het ook spontaan de kleur van onze antwoorden, onze reacties bepaalt. Dit wordt op zijn beurt beleidsmatig versterkt en bezegeld. Bij diefstal, geweld gaan we ons wapenen, hangen we camera's, vertonen we mijdingsgedrag, durven we niet meer buiten. We zijn blij met de para's op straat tegen terrorisme. Nu wassen we onze handen, dragen mondklappers, ook als dit niet hoeft. *Zo wordt niet enkel het coronavirus, maar het leven zelf een probleem*. Het beleid geeft ons instructies om thuis te blijven, controleert, verbiedt contacten, sluit deuren van bedrijven of vrije tijd, doet aan smartphone-tracking. Zo krijgt onze angst meteen een formeel karakter. We aanvaarden het erg snel. We zijn bereid thuis te blijven, mondklappers te dragen, ten overvloede onze handen te wassen, te ontsmetten, fysieke afstand te bewaren, en zelfs onze dierbaren alleen te laten sterven in het isolement van een ziekenhuiskamer. Voor we het goed beseffen, leven we in een samenleving waar alles gecontroleerd wordt en gestuurd vanuit dit ene probleem. Expertcommissies en beleid formuleren antwoorden die de probleemervaring versterken tot in de kleinste uithoeken. Het zijn specialisten in virussen, hygiëne en controle, en dus doen ze wat ze moeten doen.

Maar een samenleving die zich volledig en eenzijdig laat kleuren door dit ene probleem en waarin de angst voor deze onzichtbare vijand overal aanwezig is, zowel in de analyse als in de antwoorden, wordt al snel onleefbaar en verliest de essentie van het goede leven uit het oog. Dit is zo met een klas of een bedrijf met een uitgezaaid pestprobleem, een land met een terroristische aanval, of een wereld met Covid19. Het leidt telkens weer tot polarisering en conflict. De enen willen de probleemleerling er zo snel mogelijk uit, de anderen willen hem nog een kans geven, en

extra ondersteunen. Geradicaliseerden dienen het land uit voor de enen, terwijl de anderen willen inzetten op betere leef- en leeromstandigheden en meer maatschappelijke kansen. Zo zo een kloof tussen een probleemgerichte en een welzijnsgerichte insteek.

Voor covid19 leidt het eenzijdig inzetten op een probleemgerichte aanpak tot angst en onveiligheid, psychische problemen, economische ellende, werkloosheid, groeiend alcoholmisbruik, intrafamiliaal geweld. Een eenzijdige aanpak leidt uiteindelijk tot probleemescalatie.

Daartegenover staat het versterken van het welzijn, het verbeteren van het relationeel functioneren via digitale media, het stimuleren van de positieve kant van het gezinsleven, het versterken van creativiteit, het herontdekken van de rijkdom van de intimiteit, het genieten van de terugval van lawaaihinder en luchtvervuiling, het plezier van zelf koken, brood bakken, een groentetuin, de tijd om te lezen, om op te ruimen, om te studeren, het herontdekken van de eigen omgeving. Ook in deze crisis zit veel positiefs dat tot ons goede leven hoort.

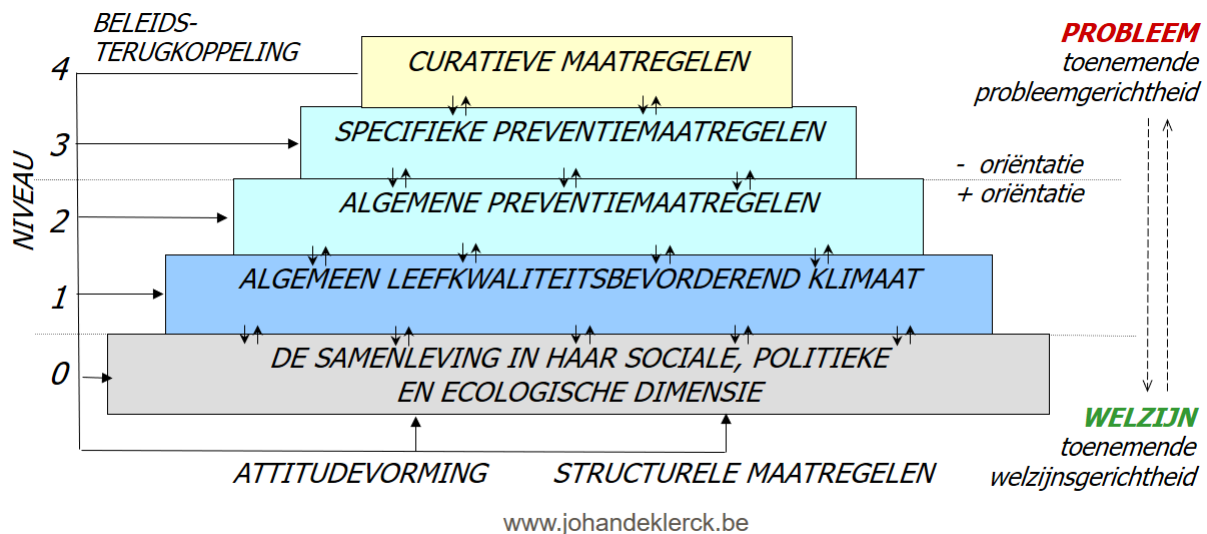
Bij deze fundamentele conflictspanning, dienen we een antwoord te zoeken dat *niet 'of-of'* is, maar *'en-en-en'*, en waarbij we nooit het algemeen welzijn uit het oog verliezen. De preventiepiramide verenigt deze elementen. Ze is opgebouwd rond deze as van 'probleem- versus welzijnsgericht', telt verschillende niveaus, verbonden met een "en", en zet de welzijnsfinaliteit centraal. Hieronder formuleren we vanuit dit model kansen op een herstelgerichte manier om fundamenteler en breder met de coronacrisis om te gaan.

De preventiepiramide

De preventiepiramide is een wetenschappelijk instrument dat een gangbare probleemgerichte preventie plaatst in een breder perspectief van algemeen welbevinden. Ze neemt de bredere samenleving in haar politieke en ecologische dimensie mee en legt het accent op structurele maatregelen. Het model is in onderwijs, welzijnswerk, jeugdzorg en andere domeinen in België en Nederland wijd verspreid. Het wordt gebruikt om het preventiebeleid, bv. van een school rond pesten, niet eenzijdig repressief, maar ook vanuit welzijn te benaderen. Pestaanpak betekent dan vertrekken vanuit de basiszorg, een cultuur van ontmoeting, met bv. proactieve cirkels en een bredere herstelbenadering. Het probleem dient aangepakt, in een breder perspectief: relaties dienen hersteld. Ook dient ingezet op positieve groepsvorming, en algemeen welzijn, waarin pesten minder gedijt. Dit is ook de uitdaging voor de aanpak van Covid19. De preventiepiramide wordt hieronder verder toegepast op covid19.

De piramide bestaat uit vier plus één niveaus. De niveaus 1 tot 4 zijn actieniveaus voor een preventiebeleid: van algemene leefkwaliteit (niveau 1), via preventie (niveau 2 en 3) tot curatieve aanpak (niveau 4: 'blussen als het brandt'). Een goed beleid begint met inzetten op een goede leefkwaliteit, terwijl de hogere niveaus pas in actie komen als de onderliggende falen. Het

uiteindelijke doel – algemene leefbaarheid – ligt in niveau 1. Een integrale aanpak betekent dat meerdere of alle niveaus in actie kunnen komen bij problemen, waarbij telkens gezocht wordt om de piramide naar onder toe te verstevigen

De preventiepiramide ordent de veelheid van mogelijke maatregelen. Ze verruimt de eenzijdige focus op probleemgerichte maatregelen door de welzijnsgerichte niveaus 1 en 2. Ze oriënteert naar het algemeen welbevinden: de subsidiaire opbouw van niveau 1 tot 4.

Rechts verticaal staat de spanningslijn ‘probleemgericht – welzijnsgericht’. Telkens weer leiden een ernstigere problemen tot polarisering en conflict. Tegenover - ‘of-of’ staat ‘én actieniveau 1, én 2, én 3, én 4’, die deel zijn van een bredere maatschappelijke context: het ‘niveau 0’, gescheiden door een stippellijn met niveau 1. Het kantelpunt tussen probleemgerichtheid en welzijnsgerichtheid is de stippellijn tussen niveau 2 en 3. Niveau 3 en 4 zijn probleemgericht, niveau 1 en 2 welzijnsgericht.

Niveau 4: curatieve maatregelen

Het niveau 4, curatieve maatregelen, is de laatste (bovenste) trap in de preventiepiramide. Eens het onheil is geschied, dient het stopgezet en hersteld. Curatief wordt in de piramide zeer breed opgevat. Bij probleemgedrag is dit bv. bemiddeling, herstel, slachtofferzorg, bestraffing, time-out. Hier komt preventie te laat.

Covid19 dwong tot snel ingrijpen. Het virus bleek zeer onvoorspelbaar en voor ouderen, zwaarlijvigen, rokers, mensen met een zwakke gezondheid, vaak dodelijk. Ziekenhuizen werden in paraatheid gebracht, de intensieve zorg uitgebreid. Een rechtstreeks geneesmiddel is er niet. Dus was curatief ingrijpen vooral zorgen voor de overlevingskansen van patiënten met ernstige symptomen. Met de klassieke medicatie konden minder ernstig zieken thuisblijven en uitzielen. De afwezigheid van een adequate medische remedie, bracht de geneeskunde wereldwijd in nauwe

schoentjes. Dit versterkte het algemene gevoel van onbeheersbaarheid van deze ziekte, die aanvankelijk soms werd weggelachen als een “griepje”. Het curatieve niveau van de piramide bestaat voor Covid19 vooral in het controleren van symptomen zoals koorts, keelpijn, hoesten en ademhalingsmoeilijkheden. Vooral voor dit laatste waren voldoende ziekenhuisbedden en intensieve zorg noodzakelijk. Dit creëerde een enorme druk op de ziekenhuisorganisatie en het verzorgend personeel, en was meteen een centraal thema voor de beleidsvoerders.

Secundaire victimisatie was er al snel, zoals pijn voor een overlijden, massaal inkomensverlies, faillissementen, sociale en psychische schade door de lockdown, des te meer voor de meer kwetsbare groepen. Het familieleven kwam onder grote druk op, zeker waar al spanningen waren of voor wie klein behuist is. Ook steeg het alcohol- en druggebruik, intrafamiliaal geweld.

Niet alleen voor patiënten, maar ook veel breder was hulp nodig. Zo diende massaal ingezet te worden op economie, onderwijs en welzijn, en het zowaar oppeppen van de hele bevolking met bredere herstelplannen van lange adem. Het remediëren ging dus door de brede secundaire victimisatie erg breed.

Omdat het herstelgericht perspectief t.a.v. deze onzichtbare vijand niet vanzelfsprekend is, kan op daar niet veel gebeuren. Wel zou voor de secundaire beschadigingen, bv. geweld en conflicten in de familiale of relationele sfeer gewerkt kunnen worden aan herstel. Ook rouw en verdriet, trauma maken deel uit van herstel, zeker bij kwetsbare groepen, kinderen en jongeren. Veel kan uit de collectieve schade geleerd worden. De huidige toestand, een groeikans voor een nieuw, lokaal verrijkt herstelbeleid voor een vernieuwd samenleven.

Niveau 3: Specifieke maatregelen

Het virus kende een zeer snelle, onvoorspelbare, grillige verspreiding soms met dodelijke afloop, en ieder kan slachtoffer worden. Dit zette niveau 3 ‘specifieke preventie’ overal te wereld massaal op gang: de lockdown’ en de vele probleemgerichte maatregelen, zoals het social distancing, mondkmaskers, ontsmettingsgel, handen wassen, contact mijden, het verplicht thuis blijven, verplicht sociaal isolement, vele hobby’s en sporten verboden, geen ziekenhuisbezoek, niet meer spelen met vriendjes.

De maatregelen waren streng en veelvuldig. Ze werden ook streng gecontroleerd en stelden hoge eisen aan iedere burger, niet in het minst voor kwetsbare groepen, klein behuisten, alleenstaanden. Het niveau 3 is hét centrale niveau van de preventie bij Covid19. Er werd zeer sterk ingegrepen met maatregelen met een probleemversterkend effect. Camerabewaking voor diefstal of militairen op straat terrorisme, waarschuwborden voor risico’s hebben wel een preventieve betekenis, maar ze betekenen meteen ook een belasting voor de omgeving. Het vrije en blije vertoeven op een terrasje in een winkelstraat wordt er door bezoedeld. Dit is de kern van ‘specifieke maatregelen’. Ze zijn preventief, maar creëren ook angst en onveiligheid. Voor covid19 is dit niveau noodzakelijk, maar de schade die de vele problematiserende maatregelen meebrengen, is groot.

Het inzetten op digitale gesprekken, digitaal cirkeloverleg met wie het niet nauw neemt met de maatregelen, kan een specifieke preventie zijn. Hier wordt het probleem van de naleving ter sprake gebracht in een ontmoetende sfeer, met de risicodreiging op de achtergrond.

Niveau 2: algemene preventie

Het niveau 2, algemene preventie, is zoals niveau 3, expliciet gericht op preventie, maar is welzijnsgericht. Zo kan men radicalisering bij jongeren preventief aanpakken door in te zetten op integratie, zinvol onderwijs, vrijetijdsbesteding, tewerkstelling. De piramide scheidt preventieniveaus, door een stippellijn: niveau 3 zet het probleem in de verf, niveau 2 zet welzijn in de verf, vanuit hetzelfde probleem. Met een positief antwoord verdwijnt het probleem sneller naar de achtergrond.

Bij het bestrijden van Covid19 kwam dit niveau in de schaduw van het problematiserende niveau 3. Dat is logisch. Het is niet vanzelfsprekend om positieve antwoorden te formuleren op dit destructieve virus. Dit kan echter wel voor de secundaire victimisatie, het sociale isolement, psychische problemen, intrafamiliale spanningen, economische schade. Het coronavirus heeft ons zeer snel collectief overvallen. Bovendien is het, zoals beschreven in de spanningslijn, een spontane reflex om problematiserend te reageren. Dit is wereldwijd ook massaal gebeurd. Door niet, te laat of te weinig in te zetten op negatieve effecten van de lockdown, is de druk voor remediëring op niveau 4 nu erg groot: trauma, pijn, rouw, emotionele schade.

Een uitdaging is er een volgende keer veel meer in te zetten in welzijnsgerichte preventie, zoals, het voorzien van een apparatuur voor digitale communicatie ieder, met de nodige opleiding en scholing, het beter inzetten op familiale contacten met ernstig zieken in isolement, het creatief nadenken over hoe bubbels sociaal beter georganiseerd kunnen worden, over sociaal-emotionele noden, het preventief ondersteunen van bedrijven, een betere en geruststellende communicatie. Velen hebben zelf creatieve antwoorden gevonden, bv. rond digitale communicatie, artistieke expressie. Nog veel fundamenteeler is de uitdaging de lokale economie te versterken en preventief in te zetten op het versterken van het sociale weefsel bij noodsituaties. Zo worden we minder kwetsbaar voor de globalisering die ons ook voor de verspreiding van virussen erg kwetsbaar maakt.

Niveau 1: algemene leefkwaliteitsbevordering

Dit niveau is niet op preventie gericht, maar staat voor hoe een organisatie, een school, een instelling, een buurt, een land zich organiseert. Een school met een strenge strafcultuur zal veel reactief probleemgedrag uitlokken. Problemen ontstaan hier door hoe een organisatie functioneert. Een cultuur van verbondenheid zal allicht al veel problemen voorkomen. Het is dus preventief, maar hier men kiest niet om problemen te voorkomen, maar gewoon omdat men dit belangrijk vindt.

De snelle verspreiding van covid19 vanuit het toch verre China is ook een gevolg van hoe Europa zich organiseert. De sterke globalisering en afhankelijkheid van andere delen in de wereld, voor lagekostenproductie, grondstoffen en andere imperialistische ambities, heeft mede geleid tot een zeer snelle en verregaande verspreiding van het virus. De secundaire beschadigingen als gevolg van de lockdown en de maatregelen op niveau 3 en 4, brengen aan het licht hoe Europa zich organiseert. Door de verregaande aandacht voor economische groei, winstmaximalisatie en de instrumentalisering van het leven in functie van arbeid, verloren we fundamentele dimensies uit het oog, zoals sociale, informele samenhang, existentiële verankering. Dit maakt ons erg kwetsbaar in crisissituaties. Wat zo snel fout liep, daagt ons uit het leven, de maatschappelijke organisatie, en een politiek die dit moet mogelijk maken, te herdenken.

Veel van de grondwaarden voor een maatschappelijke reorganisatie zijn te vinden in de restorative justice beweging, de cultuur van verbondenheid en ontmoeting die ze vooropstelt. We kunnen ze meenemen voor het herdenken van onze samenleving op het niveau 1, algemene leefkwaliteitbevordering, vanuit de vele pijnpunten die deze crisis verscherpt naar boven bracht. Her en der wordt de hoop geformuleerd dat we uit de crisis zullen leren, evenvelen twijfelen of dit wel het geval zal zijn.

Niveau 0: de conditionerende context

Het niveau 0 staat voor de bredere sociale, politieke en ecologische context. Het is het bredere kader voor de actieniveaus 1 tot 4. Het gaat om wat een school, een organisatie, een instelling, een buurt overstijgt: het de lokale en centrale beleid, bredere sociologische ontwikkelingen. Dit heeft een impact op de maatregelen binnensmuurs. Niveau 0 is het werk van bestuurders, koepelorganisaties, bredere overlegorganen: politiek overleg, belangenverdediging. Zo kan bv. een schoolinterne aanpak van pesten (niveau 1 tot 4) meegenomen worden in een breder stedelijk plan. Of er kan bv. gezocht worden naar externe financiering voor de uitwerking van een actieplan. In het kader van de coronacrisis is dat bijvoorbeeld de steun voor deelstaten vanuit de centrale overheid, of voor Duitsland vanuit Europa, of voor buurten vanuit de stad. Niveau 0 is extern beleidswerk. Positief is dit bv. financiële steun, geschikte wettelijke kaders, een economisch relanceplan door Europa, een standpunt van de WHO. Omgekeerd is dit net een gebrek aan financiële steun, een bredere economische recessie, het ontbreken van wettelijke mogelijkheden, een wanbeleid, wat het interne of lokale werkingen moeilijk maakt.

Beleidssterugkoppeling

De coronacrisis dwong zeer snel tot actie op het curatieve niveau 4 en op niveau 3 in de problematische sfeer. Niveau 2 en 1 hinkten achterop. Veel gebeurde te snel, ondoordacht en chaotisch. Wat er fout loopt op niveau 4 leert ons wat er op de andere niveaus kan gebeuren. Willen we integraal en positief aan de slag gaan, dan dienen we te analyseren welke pijnpunten

het virus aan het licht brengt en die te verbinden met hoe we fundamenteeler (onderste niveaus) ons leven organiseren. Investeren op niveau 0, 1 en 2 maakt dat hogere niveaus minder snel belast worden. Zo kunnen we vermijden dat een eenvoudig virus een samenleving volledig lamlegt en werken we aan een positief en integraal preventiebeleid.

Attitudevorming en structurele maatregelen

De begrippen 'attitudevorming' en 'structurele maatregelen' onderaan knippen de piramide verticaal in twee stukken dwars doorheen alle niveaus. Attitudevorming gaat om sensibiliseren, mobilisatie, digitale boodschappen om de maatregelen na te leven. Structurele maatregelen zorgen voor structurele voorwaarden, bv. zorg voor genoeg ziekenhuisbedden en beademingsapparaten, laptops voor kwetsbare groepen. Beide dienen tezelfdertijd en in nauwe interactie met elkaar te gebeuren. Het heeft bv. geen zin om mensen te vragen een mondkap te dragen als deze niet voorhanden zijn. Omgekeerd heeft het geen zin deze massaal te verspreiden als mensen niet aangemoedigd worden, en desnoods gesanctioneerd, ze te dragen.

Covid19 en de preventiepiramide

De preventiepiramide ordent, verruimt, en oriënteert de aanpak van covid19, die nu sterk probleemgeoriënteerd is, en hiermee ook veel secundaire schade meebrengt. Ze toont hoe de aanpak op niveau 3 en 4 niet losgekoppeld worden van een bredere maatschappelijke en politieke organisatie, met oog voor het bredere samenleven. Veel heeft op lokaal vlak te maken met herstel en versterking van informele netwerken, het werken aan een cultuur van ontmoeting, oog voor diepere beleving en structurele ingrepen die dit mogelijk maken. Gaan voorbij de angst naar het herstel van het sociale weefsel, de inzet op menselijke relatie is wat we nodig hebben, en waar de restorative justice sterke kansen biedt. De preventiepiramide biedt hiervoor een werk- en beleidskader.

Literatuur

Deklerck, J. (2005). *Delinquentie en haar context bekeken vanuit een cyclisch model van 'integratie-desintegratie'*. Diss. doct. in de Criminologische Wetenschappen. Leuven: KU Leuven, Afd. Strafrecht, Strafvordering en Criminologie.

Deklerck, J. (2011). *De preventiepiramide. Preventie van probleemgedrag in het onderwijs*. Leuven: Acco.